herpy

SKILDPADDER

Red-Footed Tortoise

Chelonoidis carbonarius

Chelonoidis carbonarius er en mellemstor, mørk landskildpadde fra Sydamerikas savanner og skovbryn med røde til orange skæl på hoved og ben. Skjoldet bliver typisk 30-35 cm langt, dyret lever i mindst 50 år og er en af de mest holdte tropiske landskildpadder. Den skal have høj luftfugtighed og varme hele året og æder både planter, frugt og lidt animalsk føde.

Familie: Testudinidae Tidligere navn: *Chelonoidis carbonaria; Geochelone carbonaria; Testudo carbonaria* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**30-45 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**50-70 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Savanne, tørskov og regnskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**280 × 140 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-29 °C**
Hotspot	**32-35 °C**
Temperatur, nat	**20-23 °C**
Luftfugtighed	**70-90 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 2
Kost	**Insekter, frugt, planter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**2-7 æg**
Inkubation	**105-200 dage** ved 28-31 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke vurderet (NE)**

Arten står på CITES liste II og i bilag B i EU's forordning om handel med vilde dyr (som alle landskildpadder, Testudinidae spp.). Køb og salg kræver derfor dokumentation for lovlig oprindelse, og indførsel fra lande uden for EU kræver CITES- og EU-papirer. Arten står ikke på de danske lister over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 og nr. 686 af 31.5.2023).

Om arten

Chelonoidis carbonarius er en mellemstor landskildpadde med et aflangt, højt hvælvet rygskjold (carapax) med næsten parallelle sider og en let affladet ryg. Skjoldet er mørkebrunt, gråt eller næsten sort med en lys gul plet midt i hver skjoldplade. Bugskjoldet er lyst med et mørkt mønster. Hoved og ben er mørke med store skæl i gul, orange eller kraftig rød, og det er dem, der har givet arten dens kendte udseende. Unge dyr er rundere, fladere og mere lysebrune, med takkede skjoldkanter og stærkere farver. Nyudklækkede unger er omkring 4-5 cm.

Alle mål i teksten er skjoldlængden. Voksne dyr er typisk 30-35 cm, 45 cm er ikke ualmindeligt, og det største kendte dyr var 60 cm og over 28 kg. Hannerne er lidt større og mere farvede end hunnerne. Hannen har et indadbuet bugskjold, en lang, kraftig hale og hos nogle former en tydelig taljeindsnøring langs siderne. Hunnen har en kort, kegleformet hale. Størrelse,

farve og skjoldform varierer med oprindelsen: dyr fra Panama og Colombia er grålige og små, dyr fra Gran Chaco er store, og dyr fra det østlige Brasilien er små med gråt mellem pladerne og ofte et rødt hoved. Spørg til dyrets oprindelse og forældredyrenes størrelse, før du køber, så du kan planlægge plads til et dyr, der bliver 40 cm eller mere.

Artsnavnet *carbonarius* betyder "kulagtig" og hentyder til mørkt kul med glødende pletter, altså skjoldets mørke plader med de lyse midter. Arten blev beskrevet af Johann Baptist von Spix i 1824. Arten har tidligere stået som *Geochelone carbonaria* og *Testudo carbonaria*. Den er nært beslægtet med *Chelonoidis denticulata*, som lever i dybere skov og har gule skæl. Der er beskrevet hybrider mellem *C. carbonarius* og *Astrochelys radiata* fra fangenskab.

Udbredelse og levested

Chelonoidis carbonarius findes i det nordlige og centrale Sydamerika og det sydøstlige Panama. Udbredelsen går fra Panama og Colombia, både vest for Andesbjergene og øst for dem, gennem Venezuela, Guyana, Surinam og Fransk Guyana til det østlige og sydlige Brasilien, hvor arten findes fra Roraima i nord til Rio de Janeiro og Rio Grande do Sul i syd, men næsten ikke i selve Amazonbassinets regnskov. Videre findes den i Peru, det østlige Bolivia, Paraguay og det nordlige Argentina samt på Trinidad.

Arten er også indført på flere caribiske øer, men kortet viser kun den oprindelige udbredelse. Arten er ikke jævnt fordelt: den mangler i store, sammenhængende skovområder og er mest almindelig i overgangen mellem skov og åbent land. Bestandene er presset af indsamling af æg og voksne dyr til føde og handel og af ødelæggelse af levestederne.

> **Oprindelig udbredelse:** Panama, Colombia, Venezuela, Guyana, Surinam, Fransk Guyana, Brasilien, Peru, Bolivia, Paraguay, Argentina og Trinidad og Tobago.

LEVESTED

Arten lever i de fleste dele af udbredelsen i overgangszoner mellem skov og savanne: skovbryn, krat, åbne skove, tørre skove og græsland. Klimaet er varmt og fugtigt med en temperatur omkring 30 °C, der sjældent kommer under 20 °C eller over 35 °C. I det meste af området er der en køligere regntid og en varmere tørtid, men enkelte steder i syd kan der komme kolde perioder.

I den nordlige del af udbredelsen skifter klimaet kun lidt, og dyret kan søge føde hele dagen, ofte mest om eftermiddagen. Det går ikke i vinterhvile, men i de varmere og tørrere egne i syd kan det gå i sommerdvale i de tørreste måneder. Det lever af en bred kost af blade, græs, blomster, frugter, svampe og lejlighedsvis orme og andre smådyr, og det æder også ådsler, når chancen byder sig.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

Pasning

TERRARIET

Chelonoidis carbonarius er en aktiv skildpadde, der bruger al den plads, den får. Den lever på jorden, så gulvareal er vigtigere end højde. I Danmark er det indendørs terrarie dyrets egentlige hjem det meste af året. En udendørs indhegning er et godt supplement på varme sommerdage, typisk fra juni til august, men dyret skal ind, når dagtemperaturen ligger under omkring 18 °C. Indhegningen skal have en solrig del og en skyggefuld del, veldrænet bund og en uigennemsigtig væg på mindst 60 cm over jorden, der går 30 cm ned i jorden. Dyret forsøger at komme gennem alt, det kan se igennem. Dæk indhegningen med net mod rovdyr og kragefugle. Falder natten under 10 °C, hvad den ofte gør i en dansk sommer, skal dyret have et lukket, tørt læskur med en lysløs varmekilde, der holder 21-24 °C, eller tages ind om natten.

Indendørs er den mindste størrelse for et voksent dyr 8 gange skjoldlængden i længden og 4 gange i bredden. Til et dyr på 35 cm giver det 280 × 140 cm, og terrariet skal være mindst 60 cm højt. Hver ekstra skildpadde kræver mindst 1,5 m² ekstra bundareal. Brug et lukket terrarium eller et bord med låg: åbne skildpaddeborde gør det umuligt at holde luftfugtigheden oppe. Sæt en uigennemsigtig kant på 10-15 cm foran på glasfronten, så dyret ikke går og stresser mod glasset.

Bunden skal være en fugtighedsbevarende, humusrig jordblanding (fx muld, kokosfiber og lidt sand) i mindst 10 cm indendørs og gerne 30 cm udendørs, så dyret kan grave sig ned. Læg mindst 2-3 cm løv ovenpå. Indret med flere skjul, hule stammer, flade sten, jordhøje og en mudderpyt, som dyret elsker. Mindst ét skjul skal være et fugtigt skjul foret med fugtet sphagnum eller løv. Unger kan i de første år bo i en stor plastkasse eller et lukket skildpaddebord med samme indretning.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

TEMPERATUR

Indendørs skal der være en gradient. Lufttemperaturen er 24-29 °C om dagen, og solpladsen under varmelampen er 32-35 °C, målt på selve underlaget. Om natten må temperaturen falde til 20-23 °C, og unger holdes varmere om natten end voksne. Brug flere halogenlamper eller en blanding af varmelamper og en strålevarmeplade med termostat, så varmen fordeles over en stor solplads. Lampen skal sidde mindst 30 cm over skjoldet for at undgå forbrændinger.

Dyret er mest aktivt ved 27-30 °C. Udendørs skal der være skygge nok til, at det kan komme af med varmen: sommertemperaturer op mod 35 °C tåles, når der findes et køligt, skygget sted. Kolde nætter er en større risiko, især i kombination med fugt. Falder natten under 10 °C, skal dyret have et opvarmet skur eller ind. Arten skal ikke i vinterhvile. Den har brug for varme og lys hele året, også om vinteren, hvor aktiviteten kan være lidt lavere.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Arten kommer fra et varmt og fugtigt klima og skal have høj luftfugtighed: 70-90 %, med korte spidser op mod 100 %. Fugt jordlaget og overfladerne 2-3 gange dagligt med en tryksprøjte eller et tågeanlæg og undgå at sprøjte direkte på dyret. Et fugtigt skjul med fugtet mos eller løv er altid nødvendigt, også udendørs, og dyret vil gerne grave sig ned i fugtigt løv.

Unger og halvstore dyr tørrer langt hurtigere ud end voksne og får et knoldet skjold, hvis fugtigheden er for lav. Voksne tåler lidt tørrere perioder, men de skal holdes tørre på kolde nætter. Giv en lav vandskål eller et badekar, som dyret let kan komme ind og ud af og sidde i; arten elsker at bade. Skålen skal skylles dagligt og desinficeres, hver gang dyret har lavet afføring i den. Unger bades derudover 15-30 minutter i lunkent vand en til to gange om ugen for at sikre væskebalancen.

LYS OG UVB

C. carbonarius er dagaktiv og skal have UVB, når den ikke er i direkte sol. Mål UV-indekset 2,0-3,0 på solpladsen (Ferguson-zone 2). Det opnås fx med et T5 HO UVB-rør på 6 % i 30-35 cm afstand eller et på 12 % i 45-55 cm afstand, når røret sidder over et net, der dæmper lyset lidt. Røret skal være omkring halvt så langt som terrariet og placeres over den varme side. Skift det efter producentens anvisning, fordi UVB-udbyttet falder, længe før røret går ud.

Fordi arten er en skovbrynsart, behøver den ikke meget skarpt lys, men et UVB-rør alene giver ikke nok lys. Supplér med en LED-lampe med dagslys omkring 6500 K, der dækker det meste af terrariet, særligt hvis du bruger levende planter. Lyset følger årstiden: omkring 13 timer om sommeren og 11 timer om vinteren. Udendørs er kunstigt lys ikke nødvendigt, men glas og plexiglas stopper UVB, så solbad bag en rude hjælper ikke.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

C. carbonarius er altæder og æder i naturen planter, blomster, frugt, svampe og lidt animalsk føde. I fangenskab fungerer en fordeling på omkring 90 % plantemateriale og 10 % animalsk føde. Planterne deles groft i 55 % frugt, blomster og blade og 35 % græsser og grøntsager, og de sidste 10 % er animalsk føde og svampe. Det er en anden kost end hos de middelhavsarter, der kun æder planter: frugt hører med, i moderate mængder.

Basisfoderet er blade og urter som mælkebøtte, hibiscus, morbærblade og mørke bladgrøntsager, og dertil kommer græs, hø, kaktusblade og grøntsager som peberfrugt, squash og græskar. Frugten kan være æbler, bær, figner, mango, melon og papaya. Animalsk føde er regnorme, snegle fra opdræt, melorme, kakerlakker og lignende i små mængder, og dertil kommer spiselige svampe. Variér så meget som muligt: arten har i naturen en meget varieret kost.

Unger fodres dagligt med så meget, de vil æde. Nær voksenalderen fodres hver anden dag for at undgå fedme. Foderet serveres altid på en flad skål eller sten, så dyret ikke æder jord. Drys et kalk- og vitamintilskud over foderet et par gange om ugen, og lad en sepiaskal ligge fremme hele tiden, så dyret selv kan gnave af den. Hurtig vækst fra for meget protein giver et knoldet, deformeret skjold.

Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er nysgerrig, aktiv og forholdsvis rolig. Den lærer sin holder at kende, kommer gerne til, når der er mad, og tager mad fra en hånd eller en pincet. Den er ikke et dyr, der skal tages op og kæles med: håndtering stresser, og et fald kan være fatalt. Når det er nødvendigt, løfter du dyret nedefra med hele hånden og støtter både krop og ben.

Dyret kan holdes alene eller i grupper af samme køn, så længe de er omtrent lige store, og der er rigeligt med skjul og synsbarrierer, så de kan holde sig fra hinanden. Gruppehold kræver meget plads og er svært i de kolde måneder. Hannerne er mest uforsonlige over for hinanden og kan skubbe, vælte og bide. Under parringen jagter hannen hunnen, giver høje kluklyde og støder hende med skjoldet. Bland ikke arten med andre skildpadder, fordi de kan smitte hinanden. Gå-frem-og-tilbage-adfærd langs væggen er et tegn på stress.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen er lidt større end hunnen og har et indadbuet bugskjold, en lang, kraftig hale, ofte båret til siden, og hos nogle former en tydelig taljeindsnøring. Hunnen har en kort, kegleformet hale og et fladere bugskjold. Kønnet kan som regel ses hos større unge dyr. Dyrene når avlsstørrelse ved omkring 20-25 cm skjoldlængde, afhængigt af den lokale form. Alder ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret, men de unge dyr vokser hurtigt de første 5-10 år og langsommere derefter. Antallet af æg og klækningssuccessen stiger, indtil hunnen er fuldt udvokset.

PARRING

Parringen foregår, når dyrene er i god form og holdes varmt. Hannen følger efter hunnen, rører ved hendes skjold og lugter til hendes kloak, mens han giver høje kluklyde. Han bestiger hende, stamper mod hendes hale og udstøder et raspende "gø". Hunnen kan skubbe ham af ved at gå videre eller bruge lave grene. Hold øje med dyrene, og skil dem, hvis hunnen får skader eller ikke kan komme væk fra hannen. Giv hunnen mange skjul. Hold ikke flere hanner sammen med få hunner.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen begynder at grave rede fem til seks uger efter parringen. Hun graver en flaskeformet rede på omkring 10 × 20 cm med bagbenene og bruger flere timer på det. Hun kan grave flere halvfærdige reder og opgive en, hun er i gang med. Giv hende en solrig skråning eller en kasse med dyb, løs og fugtig jord, hvor hun kan grave, og hvor jorden ikke er hård. Hunnerne lægger 2-7 kugleformede æg på omkring 5 × 4 cm og 50 g pr. kuld og ofte flere kuld efter hinanden med få ugers mellemrum. Antal kuld pr. år er ikke dokumenteret.

INKUBATION

Æggene flyttes forsigtigt uden at blive vendt til en rugemaskine, hvor de ligger i en kasse med tør vermiculit ved høj luftfugtighed. Inkubationstiden er 105-200 dage og ofte omkring 150 dage. Et interval på 28-31 °C er et rimeligt udgangspunkt, men tallet er lånt fra beslægtede landskildpadder, fordi arten ikke har et dokumenteret optimum. Kønnet afhænger formentlig af temperaturen som hos andre landskildpadder, men grænserne er ikke dokumenteret for arten. Ungerne åbner ægget med en æggetand og bliver i ægget eller i reden i nogle dage, mens skjoldet retter sig ud og blommesækken optages.

OPDRÆT AF UNGER

Unger måler 4-5 cm og lever de første dage af blommesækken. Hold dem i en lukket kasse eller et lille terrarium med høj luftfugtighed, et fugtigt skjul, 10 cm jord og en varm plet på 32-35 °C. Giv UVB, en meget lav vandskål og et lunkent bad flere gange om ugen. Fodr dagligt de samme urter, blade og frugter som de voksne, i små stykker, og lad dem æde, hvad de kan. Lav fugtighed giver et knoldet skjold. Dyrene vokser hurtigt, og hvis vejret tillader det, skal de ud i sol og frisk luft i en tæt, overdækket indhegning med skygge og opvarmet læ.

Sundhed og typiske fejl

De hyppigste problemer skyldes pasningsfejl:

- Luftvejsinfektion: boblende næse, raslende vejrtrækning og slim. Skyldes kolde og våde forhold. I begyndelsen kan mere varme og lidt lavere fugtighed i et par uger hjælpe, men skummer det ved næse eller mund, skal en dyrlæge til.
- Knoldet skjold og knoglesygdom: for tørre forhold, for lidt UVB eller kalk og for hurtig vækst. Knoldet skjold ses især hos dyr opvokset i fangenskab; vilde dyr har oftest et glat skjold.
- Udtørring: især hos unger.
- Parasitter: almindeligt hos importerede dyr. Tegn er løs afføring og vægttab.
- Fordøjelsesproblemer af underlag, der sluges med maden.

Vej dyret regelmæssigt: et vægttab er ofte det første tegn, fordi krybdyr skjuler sygdom. Et nyt dyr skal i karantæne, før det kommer sammen med andre skildpadder. Kontakt en dyrlæge med krybdyrerfaring, hvis dyret ikke spiser i et par uger, taber sig eller har væske fra næsen. Vask hænder før og efter kontakt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.